

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

завідувачки кафедри сімейної медицини, кардіології та медицини
невідкладних станів факультету післядипломної освіти ДНП «Львівський
національний медичний університет імені Данила Галицького»

доктора медичних наук, професора

Соломенчук Тетяни Миколаївни

на дисертацію здобувачки ступеня PhD кафедри внутрішньої медицини №2
з післядипломною освітою Одеського національного медичного університету

Зубок Елани Анатоліївни

на тему: **«УДОСКОНАЛЕННЯ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОГО ЛІКУВАННЯ
ХВОРИХ НА АРТЕРІАЛЬНУ ГІПЕРТЕНЗІЮ З СУПУТНІМ
ЦУКРОВИМ ДІАБЕТОМ, ЯКІ ПЕРЕНЕСЛИ COVID-19»,**

подану до захисту у разову спеціалізовану вчену раду ДФ41.600.048

Одеського національного медичного університету МОЗ України,

яка створена відповідно до Наказу Одеського національного медичного
університету МОЗ України № 170-о від 27.03.2025 року

на здобуття наукового ступеня доктора філософії

в галузі знань 22 – «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 – «Медицина»

1. Ступінь актуальності обраної теми.

Характер пандемії COVID-19 продовжує видозмінюватися та відкривати унікальність розвитку патогенності вірусу SARS-CoV-2, як в гострий, так і у віддалений період перенесеної інфекції. Перебіг синдрому пост- і long-COVID-19 у пацієнтів з уже наявними хронічними, особливо - серцево-судинними захворюваннями викликає підвищене занепокоєння, адже асоціюється з високою смертністю. Дослідження демонструють, що найпоширенішими супутньою патологією є атеросклеротичні серцево-судинні захворювання (56,5%) та гіпертонічна хвороба (43,5%). Артеріальна гіпертензія (АГ) асоціюється з удвічі вищим ризиком розвитку вкрай важкого COVID-19 і пов'язаної з ним смертності. Особливо небезпечним є поєднання АГ із ЦД 2 типу, що суттєво погіршує перебіг кожної з цих патологій, супроводжується недостатнім рівнем контролю як артеріального тиску (АТ), так і глікемії, високою частотою розвитку серцево-судинних ускладнень навіть за умови відсутності перенесеної COVID-19 - інфекції. Відомо, що

діабет та АГ асоціюються і з вищим ризиком захворюваності на пост- і Long-COVID-19 та кардіоваскулярної смертності внаслідок здатності до взаємної синергії спільних патогенетичних механізмів ураження судин на різних рівнях кровообігу. Процеси гіперкоагуляції, які надмірно активізуються на фоні інфекції COVID-19, поряд з поглибленням ендотеліальної дисфункції, призводять до важких порушень мікроциркуляції в органах-мішенях, виникнення реакцій вазоконстрикції, уповільнення кровообігу, перфузійного дефіциту та ішемії, появи реакцій запалення, набряку та в кінцевому етапі - синдрому поліорганної недостатності з коагулопатією. Все це ускладнює не лише перебіг самої цієї коморбідної патології, але й підходи до вибору ефективної фармакотерапії з метою запобігання виникнення ускладнень та смерті.

Вдосконалення підходів до відновного лікування хворих на АГ та ЦД 2 типу, що перенесли COVID-19, з метою підвищення його ефективності, залишається вельми актуальною проблемою сучасної інтерністики. Особливо це стосується проблеми корекції високоагресивного прокоагуляційного потенціалу, спровокованого COVID-19, який може зберігатися тривалий час після перенесеної коронавірусної інфекції і залишатись потужним чинником дуже високого ризику розвитку таких кардіоваскулярних ускладнень, як інсульт, інфаркт міокарда, нефропатія та інші мікрovasкулярні ураження на рівні багатьох органів-мішеней.

Фокус представленого до захисту дисертаційного дослідження зосереджений на вивченні особливостей клінічного перебігу відновного періоду після перенесеної коронавірусної інфекції хворих на АГ та ЦД 2 типу, а також ефективності й безпечності в комплексі медикаментозної терапії сулодексиду – лікарського засобу, основною властивістю якого є сприятливий вплив на різні складові фібринолітичної системи, що включає тромбоцити, ендотеліальні клітини, ферменти (металопротеази) тощо, сприяє зниженню в'язкості як цільної крові, так і плазми, має широку доказову базу у хворих на ЦД, АГ, ІХС та інші серцево-судинні захворювання.

Метою дисертаційного дослідження було підвищення ефективності комплексного лікування хворих на АГ з супутнім ЦД у постковідному періоді на підставі дослідження і наукового обґрунтування застосування сулодексиду в комплексному лікуванні цього контингенту хворих.

Для досягнення мети автором передбачалось: вивчити клінічні прояви, динаміку лабораторних показників і показників функціонального стану серцево-судинної системи у хворих на АГ з супутнім ЦД, які перенесли COVID-19 у порівнянні з тими, хто не хворів на коронавірусну інфекцію; дослідити ефективність застосування у цій групі хворих сулодексиду в комплексному лікуванні АГ та ЦД, порівняно із застосуванням лише базисної терапії, включаючи вивчення впливу прихильності до лікування на показники кардіоваскулярного ризику та оцінку показників якості життя цих пацієнтів з наступним опрацюванням практичних рекомендації щодо використання сулодексиду в комплексному відновлювальному лікуванні хворих на АГ з супутнім ЦД у постковідному періоді.

Таким чином, обрана дисертанкою тема, мета і завдання представленої роботи є актуальними як для сучасної науки, так і практичної охорони здоров'я.

2. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна, повнота викладу в опублікованих працях.

Для досягнення мети і вирішення поставлених завдань автором дисертаційної роботи проведено комплексне обстеження достатньої кількості пацієнтів із встановленими діагнозами АГ та ЦД, кожне із захворювань тривалістю не менше року, які перехворіли на COVID-19. Дослідження виконувалось із урахуванням положень Гельсінської декларації щодо етичних принципів у дослідженнях за участю людей і проводилось як відкрите, контрольоване, проспективне клінічне дослідження у порівнюваних групах. З усіма учасниками дослідження були підписані інформовані згоди. Дизайн дослідження був затверджений комісією з питань біоетики Одеського національного медичного університету (протокол №2/21 від 18.10.2021 р.).

Дисертанкою розроблено дизайн дослідження, який передбачав декілька етапів комплексного клінічного, лабораторного та інструментального обстеження 212 хворих на АГ та ЦД 2 типу, з яких після рандомізації було виділено три групи хворих: 120 пацієнтів з АГ та ЦД 2 типу, які перенесли COVID-19 (з них надалі було сформовано дві групи, залежно від застосування на фоні базисної терапії сулодексиду - дослідну групу (60 хворих, які його приймали), групу порівняння (60 хворих, які

отримували лише базисну терапію), та 60 пацієнтів з АГ та ЦД 2 типу, які не хворіли на COVID-19 (друга група порівняння).

Дисертанткою були визначені основні критерії включення і невключення до дослідження, а також опрацьований його дизайн, що передбачав комплекс загальнодоступних клінічних методів обстеження пацієнтів з відповідною корекцією лікування на початку дослідження (1 візит) і в динаміці спостереження - через 3 тижні (2 візит) і 3 місяці (3 візит). Комплексне клінічне обстеження включало загальноклінічні та спеціальні методи обстеження хворих з метою верифікації факторів ризику і розрахунку 10-літнього СС-ризiku за шкалою SCORE2-Diabetes, добове моніторування АТ та ЕКГ; визначення показників метаболічного статусу (вуглеводний та ліпідний обмін), системи зсідання крові (фібриноген (г/л), АТЧ (с), Тромбіновий час (с), МНВ (од); D-дімер (нгFEU/мл)); С-реактивного білка, якості життя та прихильності до лікування; статистичний аналіз.

Достатня кількість включених у дослідження пацієнтів (120 хворих на АГ і ЦД 2 типу, які перенесли COVID-19, та 60 хворих на АГ та ЦД 2 типу без COVID-19 в анамнезі) та запропонований дисертанткою комплекс методів дослідження (на його початку і в динаміці спостереження) дозволив отримати нові і доповнити відомі дані щодо особливостей клініко-функціональних характеристик серцево-судинної системи у хворих на АГ і ЦД 2 типу, які перенесли COVID-19, та запропонувати спосіб вдосконалення підходів до їх лікування у відновний період шляхом додаткового застосування сулодексиду на фоні базового лікування поєднаної патології - АГ та ЦД 2 типу. Зокрема, доповнено дані щодо особливостей перебігу АГ у поєднанні з ЦД 2 типу після перенесеного Covid-19, що свідчать про погіршення контролю АТ, збільшення варіабельності САТ протягом доби, недостатній контроль глікемії натще, підвищення рівнів НbA1c, СРБ, фібриногену, суттєве зростання серцево-судинного ризику за SCORE2-Diabetes та погіршення якості життя (ЯЖ), порівняно з пацієнтами з АГ та ЦД 2 типу, які не хворіли на COVID-19.

Вперше доведено, що застосування сулодексиду в комплексному лікуванні пацієнтів з АГ та ЦД 2 типу сприяє як істотному зменшенню виразності симптомів постковідного синдрому, так і покращенню перебігу АГ та ЦД 2 типу, що проявляється у зниженні рівнів офісного та

середньодобового САТ і ДАТ, варіабельності САТ удень і вночі, покращенні стану периферичного кровообігу (підвищенні ГПІ), позитивній динаміці низки лабораторних показників (зниженні рівнів глікемії натще, фібриногену і СРБ, збільшенні швидкості клубочкової фільтрації).

Доповнено знання про те, що заходи з покращення прихильності до лікування можуть суттєво підвищити ефективність запропонованої додаткової фармакотерапії сулодексидом. Вперше встановлено, що між показником СС-ризик за SCORE2-Diabetes і показником прихильності до лікування існує сильна зворотня залежність. Вперше доведено, що за однакової прихильності до лікування, додаткове застосування сулодексиду призводить не тільки до покращення перебігу АГ з супутнім ЦД 2 типу, але й до зниження СС-ризик за SCORE2-Diabetes.

Загалом, положення дисертації обґрунтовані, висновки відповідають меті і поставленим завданням дослідження. Результати роботи представлені у низці науково-практичних конференцій, в тому числі з міжнародною участю, а також висвітлені у достатній кількості публікацій. Матеріали дисертації викладені у 9 публікаціях, серед яких 6 журнальних статей у фахових періодичних виданнях, ліцензованих ДАК України, в т.ч. 1 стаття в іноземному виданні англійською мовою, 2 статті у виданнях, які цитуються у базі SCOPUS, 3 публікації (тези доповідей) - у збірниках матеріалів конференцій, дві з яких на конференціях з міжнародною участю.

Таким чином, дисертаційне дослідження Зубок Елани Анатоліївни на тему: «Удосконалення відновлювального лікування хворих на артеріальну гіпертензію з супутнім цукровим діабетом, які перенесли COVID-19», виконане на достатньому науково-методичному і методологічному рівні. Положення дисертації, висновки і практичні рекомендації, які виносяться на захист, відповідають фактичному матеріалу, є логічними та аргументованими, містять наукову новизну і мають вагомое практичне значення.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Результати представленого до захисту дисертаційного дослідження розширюють сучасні уявлення щодо: особливостей клінічного перебігу АГ поєднаної з ЦД 2 типу у хворих, які перенесли COVID-19; ролі і значення комплексу гемодинамічних, метаболічних та поведінкових факторів у

формуванні надвисокого СС-ризик у цій когорті хворих; можливостей заходів з покращення прихильності до лікування з метою збільшення його ефективності і зниження СС-ризик. Доведена багаторівнева клінічна користь додаткового використання в комплексі базової фармакотерапії сулодексиду та запропонована відповідна схема його застосування у відновний період після перенесеного COVID-19 хворими на АГ та ЦД 2 типу.

4. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому.

Структура дисертації Зубок Елани Анатоліївни в цілому відповідає вимогам МОН України до дисертацій на здобуття ступеня PhD. Робота викладена українською мовою на 165 сторінках друкованого тексту, містить анотацію, зміст, перелік умовних позначень, символів, скорочень і термінів, вступ, огляд літератури, опис матеріалів та методів дослідження, чотири розділи власних досліджень, розділ аналізу і обговорення результатів, висновки, практичні рекомендації. Список використаних джерел представлений наприкінці кожного з розділів дисертації. Результати власного дослідження інформативно відображені у 21 таблицях та проілюстровані у кількох рисунках.

В анотації, яка представлена українською та англійською мовами, стисло викладено короткий зміст дисертації, результати дослідження та основні положення, які виносяться на захист, наведено перелік опублікованих праць за темою роботи.

У вступі дисертації авторкою розкрито актуальність обраного наукового напрямку, обґрунтовано доцільність проведення представленого дослідження. Мета і завдання сформульовані чітко й лаконічно. У вступі визначено об'єкт і предмет дослідження, наведено новизну та практичне значення результатів, зазначено особистий внесок здобувача та інформацію про апробацію роботи.

Розділ 1 «Огляд літератури» включає два підрозділи, у яких викладено аналіз даних літератури щодо особливостей впливу перенесеного COVID-19 на перебіг та лікування АГ, поєднаної з ЦД 2 типу, ролі синдрому гіперкоагуляції у формуванні надвисокого СС-ризик в пацієнтів із постCOVID-19, значення розвитку ендотеліальної дисфункції, активації реакцій вазоконстрикції та порушень мікроциркуляції, що призводять до перфузійного дефіциту, хронічної ішемії та структурного ураження органів-

мішеней. Проаналізовано дані експериментальних та клінічних досліджень ефективності сулодексиду у пацієнтів із серцево-судинними захворюваннями, його фармакологічні та фармакодинамічні характеристики, особливості впливу на окремі параметри метаболічного статусу хворих на ЦД і ССЗ, функцію міокарда, показники регуляції АТ, системи зсідання крові, периферичного кровообігу та ниркової перфузії. На основі даних доказової бази обгруновано перспективність застосування сулодексиду у хворих на АГ та ЦД 2 типу, які перенесли COVID-19, з метою зниження СС-ризиків і покращення якості життя хворих.

У розділі 2 «Матеріали та методи обстеження» описана методологія дисертаційного дослідження, представлено критерії встановлення діагнозу АГ, ЦД 2 типу і стану пост-COVID-19, наведено детальний перелік критеріїв включення/невключення пацієнтів у дослідження, а також описано його дизайн у вигляді схеми і таблиці із зазначенням послідовності проведення окремих методів обстеження пацієнтів із врахуванням необхідності корекції їх лікування. Крім того, подано перелік та короткий опис використаних методів обстеження пацієнтів і проведеного статистичного аналізу первинних даних.

Представлена робота виконана на базі поліклінічного відділення Центру реконструктивної та відновної медицини (Університетської клініки) Одеського національного медичного університету. До основної частини дослідження було включено 120 хворих на АГ і ЦД 2 типу, які перенесли COVID-19, та 60 хворих на АГ та ЦД 2 типу без COVID-19 в анамнезі. У подальшому 120 пацієнтів з АГ, ЦД 2 типу і пост-COVID-19 були розподілені у 2 групи: дослідну, в якій 60 пацієнтам до базової терапії додавали пероральний сулодексид, і групу порівняння, в якій 60 хворих отримували лише базову терапію.

Комплексне клінічне обстеження включало: аналіз скарг, анамнезу та клінічної симптоматики з акцентом на симптоми АГ, ЦД 2 типу та постковідного синдрому, антропометрію, верифікацію факторів ризику з розрахунком 10-літнього кардіоваскулярного ризику за шкалою SCORE2-Diabetes (в осіб без діагнозу супутнього кардіоваскулярного захворювання на ґрунті атеросклерозу), визначення гомілково-плечового індексу (ГПІ), домашнє моніторування АТ (ДМАТ), добове (амбулаторне) моніторування АТ (АМАТ), електрокардіографію у спокої (ЕКГ), добове (Холтерівське)

моніторування ЕКГ (ХМ ЕКГ); визначення рівня глікованого гемоглобіну, глікемії натще, показників системи зсідання крові (фібриноген (г/л), АТЧ (с), Тромбіновий час (с), МНВ (од); D-дімер (нгFEU/мл)); С-реактивного білка, основних показників ліпідного спектру крові; оцінку показників якості життя за допомогою опитувальника EQ-5D (EQ-5D – EuroQol Research Foundation) та прихильності до лікування за допомогою опитувальника Morisky D.E., Green L.W., Levine D.M.. Дизайн дослідження передбачав спостереження хворих в динаміці: на початку дослідження (1 візит), через 3 тижні активного лікування (2 візит) і 3 місяці (3 візит). Статистична обробка отриманих результатів проводилась з допомогою відповідних комп'ютерних програм.

Розділ 3 присвячений загальній характеристиці хворих діагнозом АГ та ЦД, які перехворіли на коронавірусну хворобу. Дисертанткою проаналізовано віковий і статевий склад пацієнтів, тривалість перебігу АГ, ЦД, постковідного стану, супутню патологію, проведено порівняльний аналіз між основними дослідними групами хворих.

У розділі 4 викладено результати аналізу особливостей перебігу АГ та ЦД 2 типу у хворих у постковідному періоді у порівнянні з групою хворих з цією ж поєднаною патологією, які не хворіли на COVID-19. Зокрема, дисертантка провела порівняння основних загальних характеристик пацієнтів двох груп, домінуючої клінічної симптоматики, характерної для перебігу АГ, ЦД та постковідного синдрому, офісних показників контролю АТ і добового профілю АТ за результатами ДМАТ, даних біоелектричної активності серця за результатами ЕКГ спокою і Холтерівського моніторування, ознак порушень стану периферичного кровообігу за даними гомілково-плечового індексу, показників ліпідного спектру крові, вуглеводного обміну та системи зсідання крові, СРП. В результаті порівняльного аналізу дисертанткою виявлена суттєва достовірна міжгрупова різниця та встановлено істотний несприятливий вплив перенесеного COVID-19 на метаболічний статус, прозапальний і прокоагулянтний стан пацієнтів, показники добової регуляції АТ, біоелектричної активності міокарда, периферичного та ниркового кровообігу, що в комплексі суттєво збільшує початково надвисокий СС-ризик хворих на АГ і ЦД 2 типу.

Розділ 5 присвячений вирішенню основного завдання дисертації - аналізу ефективності комплексного відновлювального лікування хворих на

АГ та ЦД 2 типу у постковідному періоді шляхом додаткового застосування сулодексиду у комплекс базової фармакотерапії. Дисертанткою детально проаналізовано попередньо призначену базову антигіпертензивну, цукрознижувальну, гіполіпідемічну терапію хворих на АГ та ЦД 2 типу у постковідному періоді, а також вплив комплексного лікування з додаванням капсул сулодексиду на клінічний перебіг цих хвороб, динаміку перелічених вище показників інструментальних та лабораторних досліджень, зміни розрахункового 10-літнього СС-ризiku, якість життя і значення у цьому процесі прихильності пацієнтів до лікування. Доведено терапевтичну користь додаткового 3-тижневого застосування сулодексиду у комплексі відновного лікування. Встановлено достовірне покращення метаболічного статусу хворих, показників контролю АТ та глікемії, периферичного кровообігу, зменшення частоти розвитку аритмій, симптоматики постковідних залишкових явищ, якості життя та, як результат, - зниження середнього рівня СС-ризiku за SCORE2-Diabetes. Виявлено тісний зворотній зв'язок між показником 10-річного СС-ризiku та прихильністю до лікування, що актуалізує проблему контролю за призначеним лікуванням як з боку лікаря, так і з боку пацієнта.

У розділі 6 «Аналіз та узагальнення результатів» дисертанткою узагальнено та проаналізовано отримані результати у співставленні з даними сучасної літератури, підведено підсумки власного дослідження, стисло обгрунтовані виявлені закономірності і факти. Викладена у розділі інформація свідчить про осмислення дисертанткою обраної для власного дослідження наукової проблеми із врахуванням дискусійних питань та перспективних напрямків подальших досліджень.

Висновки та практичні рекомендації відповідають отриманим результатам, завданням та меті дисертаційної роботи.

Список використаних джерел містить достатню кількість сучасних літературних посилань та представлений після кожного розділу дисертації.

Таким чином, дисертаційна робота Зубок Елани Анатоліївни в цілому відповідає існуючим вимогам та є завершеним науковим дослідженням, результати якого становлять наукову новизну, мають теоретичне і практичне значення.

5. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці.

Результати представленого дисертаційного дослідження можуть бути рекомендовані до впровадження у наукову і навчальну роботу кафедр ЗВО, які здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти зі спеціальності «Медицина», проводять навчальну діяльність з метою підвищення кваліфікації лікарів-інтерністів (кардіологів, ендокринологів, терапевтів, сімейних лікарів), а також можуть бути використані у практичній роботі закладів охорони здоров'я, що надають допомогу пацієнтам з АГ та ЦД 2 типу, особливо тим, які перенесли коронавірусну хворобу.

6. Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача.

Представлена дисертаційна робота за актуальністю обраної теми, обсягом проведених досліджень, новизною, обґрунтованістю висновків, теоретичним і практичним значенням в цілому заслуговує на позитивну оцінку. Водночас, в процесі рецензування дисертаційної роботи виникли деякі зауваження.

1. У деяких таблицях 4 розділу власних даних епізодично мінялися місцями стовбці з даними основної групи і групи порівняння, а також їх назви, що дещо ускладнювало сприйняття інформації. Список літератури поданий у вигляді фрагментів після кожного з розділів дисертації.

2. Форма подачі практичних рекомендацій, на мій погляд, мала б носити власне рекомендаційний характер, без вживання виразу «показання до призначення Сулодексиду у постковідному періоді», якщо вони не вказані в офіційній інструкції, оскільки формулювання показань є прерогативою інших офіційних структур.

3. Крім того, звертають на себе увагу дещо невдалі вислови, слова і терміни у перекладі - наприклад «крізьшкіряна» замість «черезшкірна»; «механічні» орфографічні, пунктуаційні чи граматичні помилки. Крім того, в тексті не до кінця вивірені всі прийняті дисертанткою скорочення.

Загалом, виявлені зауваження не є принциповими і не знижують наукової цінності дисертаційного дослідження.

У процесі ознайомлення з матеріалами дисертації виникли **наступні запитання** до її авторки:

1. Чи визначався у обстежених Вами хворих добовий індекс САТ і ДАТ вдень і вночі за результатами проведеного ДМАТ, враховуючи високу прогностичну цінність цього показника при оцінці ризику СС-ускладнень. Якщо так, то чи відрізнявся він між групами, залежно від перенесеного COVID-19, і залежно від застосування сулодексиду?
2. Чи враховувалась Вами супутня патологія у вигляді ІХС, перенесеного інфаркту міокарда, черезшкірної ангіопластики, захворювань периферичних артерій тощо при розрахунку СС-ризiku за SCORE2-Diabetes (враховуючи те, що вона використовується в осіб без цих захворювань і без важких уражень органів-мішеней)?

7. Відсутність порушень академічної доброчесності.

Рукопис дисертаційної роботи Зубок Елання Анатоліївни «Удосконалення відновлювального лікування хворих на артеріальну гіпертензію з супутнім цукровим діабетом, які перенесли COVID-19» перевірено на плагіат. Згідно експертного висновку Комісії щодо запобігання академічного плагіату Одеського національного медичного університету унікальність роботи станом на 19.02.2025 року становить 95,11%. Таким чином, дисертаційна робота Зубок Елання Анатоліївни є оригінальною завершеною науковою працею.

8. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота ЗУБОК Елання Анатоліївни «Удосконалення відновлювального лікування хворих на артеріальну гіпертензію з супутнім цукровим діабетом, які перенесли COVID-19», яка виконана в Одеському національному медичному університеті МОЗ України під керівництвом д.мед.н., проф. ВОЛОШИНОЇ О.Б. і подана на здобуття ступеня доктора філософії є самостійною завершеною науково-дослідною працею.

ЗУБОК Еланна у дисертаційній роботі висвітлила дані самостійного дослідження щодо удосконалення відновлювального лікування хворих на АГ із супутнім ЦД 2 типу, які перенесли COVID-19, науково обґрунтувала ефективність застосування сулодексиду у комплексній терапії АГ з супутнім ЦД, що виявляється покращенням перебігу цих захворювань та зменшенням ризику кардіоваскулярних ускладнень у цієї категорії пацієнтів.

Дисертаційна робота ЗУБОК Елани Анатоліївни «Удосконалення відновлювального лікування хворих на артеріальну гіпертензію з супутнім цукровим діабетом, які перенесли COVID-19» за структурою і оформленням відповідає сучасним вимогам щодо оформлення дисертацій, затвердженим наказом № 40 Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. (редакція від 12.07.2019 р.), а за змістом, обсягом і методологією проведених досліджень відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р..

Враховуючи актуальність теми дисертації, високий методичний рівень її виконання, вирішення всіх завдань та досягнення поставленої мети дослідження, наукову новизну та практичне значення результатів роботи, закінчення дисертанткою освітньої програми та набуття необхідного рівня наукової кваліфікації ЗУБОК Еланна Анатоліївна заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина».

Офіційна опонентка:

**Завідувачка кафедри сімейної медицини,
кардіології та медицини невідкладних станів
ФДПО ДНП «Львівський
національний медичний університет
імені Данила Галицького»**

доктор медичних наук, професор

Т. М. Соломенчук

Вчений секретар

С.П. Ягело